

Lumea speră că după 2009 se vor termina campaniile electorale și ne vom ocupa în fine de guvernare în România. Greșit! Ce e mai rău abia vine, avertizează SAR

CICLURI ELECTORALE ȘI FALIMENT ECONOMIC

Dacă v-ați plictisit deja de politica de partid, ipocrizie, decizii iresponsabile și guvernare slabă, făcută mereu cu ochii pe viitorul scrutin, SAR are o veste proastă: **circul abia începe. Deceniul 2011-2020 va fi unul ocupat mai mult de jumătate din timp de campanii electorale, datorită ghinionului și unor decizii proaste luate în trecut. Nu se știe cum va rezista până la capăt economia României.**

În decembrie 2009, după ce se va fi încheiat marea tulburare produsă de alegerile prezidențiale, atmosfera în România va fi una de epuizare generală, după doi ani și jumătate de campanie neîntreruptă. Practic, de la intrarea țării în UE în ianuarie 2007, trăim într-o permanentă agitație care anticipează o tură oarecare de alegeri, problemele majore și practice ale guvernării trecând cel mai adesea pe planul doi.

Calitatea guvernării a scăzut continuu de la debutul acestui lung sezon electoral în 2007 (vezi Fig. 1), înregistrându-se derapaje importante în reforma statului de drept și o pierdere treptată a controlului finanțelor publice: de la un deficit de aproximativ 1% lăsat

Fig. 1. Ani electorali în România, 1991-2020

Deceniul I	Deceniul II	Deceniul III
1991	2001	2011
1992 Loc, Nat, Prez	2002	2012 Loc, Nat
1993	2003	2013
1994	2004 Loc, Nat, Prez	2014 EU, Prez
1995	2005	2015
1996 Loc, Nat, Prez	2006	2016 Loc, Nat
1997	2007 (EU)	2017
1998	2008 Loc, Nat	2018
1999	2009 EU, Prez	2019 EU, Prez
2000 Loc, Nat, Prez	2010	2020 Loc, Nat
3 ani din 10 (30%)	4 ani din 10 (40%)	5 ani din 10 (50%)

*Loc = alegeri locale**Nat = alegeri naționale (Parlament)**Prez = alegeri prezidențiale**EU = alegeri europene*

moștenire de guvernul Năstase în 2004, s-a ajuns la situația halucinantă de la începutul lui 2009, când debutul crizei economice a prins România cu dezechilibre uriașe, atât de mari și bine ascunse încât au fost necesare vreo două luni numai pentru a le evalua.

Pe scurt, intervalul electoral 2007-09, prin deciziile luate în anticiparea principalelor campanii ce urmau să vină (și în special în vara anului 2008) au dus la șubrezirea serioasă a bugetului de stat, prin acceptarea de angajamente structurale pentru viitor (salarii și cheltuieli sociale) mult mai mari decât se puteau susține. Numărul bugetarilor a sporit în doar câțiva ani, de la aprox. 1 milion în 2004 la 1.4 milioane în 2008.

Mai mult, tot în 2008 s-a consfințit falimentul practic al fondului de pensii: pentru prima oară de la înființarea sa, s-a instituționalizat ideea ca el să plătească în mod structural și masiv mai mult decât va putea vreodată încasa, fiind alimentat prin subvenții de la bugetul de stat.

Rupându-se complet legătura dintre contribuții și plăți, principiul de bază al oricărui sistem de asigurări, fondul românesc de pensii publice (pilonul I) a devenit o întreprindere menținută în viață prin respirație artificială, atâta vreme cât s-o mai ajunge oxigenul din tub (bugetul național).

Ce ne așteaptă?

Există o legătură clară între ciclul electoral care se încheie în 2009 și aceste derapaje: spre deosebire de SUA sau alte țări cu democrație solidă, sistemul politic românesc a demonstrat că este incapabil să se adapteze unui calendar cu alegeri frecvente și continue. Cu genul de resursă umană de care dispun în momentul de față, partidele noastre nu pot face simultan și luptă electorală și guvernare rezonabilă, optând doar pentru una din sarcini – de regulă, prima.

De asemenea, mass-media au fost supuse la presiuni imense, marcând și ele un regres calitativ pe parcursul acestui ciclu (din motive discutate adesea și la care nu are rost să revenim acum). După doi-trei ani de selecție instituțională și individuală în care a contat mai mult expertiza în a comenta conspirații (reale sau imaginate), încrengături de partid, non-subiecte și a promova activ o agendă distorsionată, revenirea la normalul anilor ne-electorali este dificilă profesional, chiar presupunând cele mai bune intenții.

În condițiile actuale, nici după ce criza va trece iar creșterea economică va reveni nu vom avea o îmbunătățire a calității guvernării în România. Cel mai probabil, ea va continua să se degradeze, iar EU nu va putea face mare lucru în privința asta, cum s-a văzut după 2007.

Pericolul cel mare este ca succesiunea de alegeri naționale la fiecare 2-3 ani pe tot parcursul viitorului deceniu (Fig. 1) să scurteze și mai mult orizontul de timp al actorilor politici și să ancoreze discuția exclusiv în lupta electorală.

Decuplarea alegerilor parlamentare de cele prezidențiale se dovedește deja a fi fost o măsură nechibzuită, care nu a produs nici un beneficiu, ci doar o sumă de pericole: nu s-a reușit deloc depersonalizarea alegerilor parlamentare; partidele nu s-au putut

izola de bătaia pentru Președinție; deficiențele Constituției României (în special relația președinte-premier) au devenit mult mai vizibile.

Din cauza decalajului de timp între alegerea președintelui și cea a parlamentului, a crescut șansa unor coabitări președinte-guvern de culori diferite, care se dovedesc extrem de instabile în România. Anii de după alegerile prezidențiale devin în acest caz unii sub spectrul remaniierilor sau înlocuirii complete a guvernului, prin intermediul unor complicate combinații prezidențial-parlamentare, după cum se va vedea în 2010, indiferent cine ajunge la Cotroceni în noiembrie. Tot asta se va întâmpla și invers, dacă alegerile parlamentare generează o majoritate care nu este pe placul unui președinte la mijloc de mandat: acesta, desigur, nu poate demite direct cabinetul, dar poate bloca sau influența decisiv numirea unuia, atunci când îi vine rândul să decidă. După asemenea episoade, urmează perioade lungi de fricțiuni, dispute și amenințări cu spectrul alegerilor anticipate, referendumuri, etc.

Alegerile dese scurtează orizontul de timp al guvernelor și amenință trecerea la moneda Euro în 2014

Pe scurt, până în 2017 nici un cabinet nu va lucra cu un orizont de timp mai lung de unu-doi ani, iar asta se va reflecta în agenda de guvernare. Principalele victime ale acestei situații (creată inutil de reformatorii naivi ai sistemului politic în anii precedenți) vor fi probabil programul de convergență și calendarul de adoptare a Euro, măsură prevăzută inițial pentru 2014.

Judecând după experiențele din ultima vreme, e greu de văzut cum se vor putea evita derapajele populiste în perspectiva anilor electorali 2012 și 2014, adică exact în acea perioadă în care administrarea țării la nivel macro trebuie să fie extrem de prudentă, orice dezechilibru evitat, iar moneda națională strict păstrată (prin metode de piață) timp de doi ani în interiorul unui culoar îngust de variație.

De asemenea, nu e clar cine și când va lua deciziile dureroase privind reforma sistemului de pensii, pentru că trendul demografic în toată regiunea noastră este neiertător, indiferent ce le-ar plăcea să creadă guvernelor sau sindicatelor. Dezechilibrele induse prin promisiuni electorale au nevoie după aceea de trei-patru ani de măsuri curajoase pentru a fi remediate. Privind calendarul politic românesc din perioada 2010-2020, nu e clar cine și când va da dovadă de un asemenea curaj.

Ce e de făcut?

- O soluție de bun simț, dar greu de pus în practică, constă în re-cuplarea alegerilor prezidențiale cu cele parlamentare. Am putea reveni astfel la situația anterioară, când cel puțin alegerile naționale (locale, parlamentare, prezidențiale) se desfășurau într-un singur an, lăsând astfel doar europenele pe un calendar propriu.
- O altă soluție ar fi să lungim ciclurile electorale naționale la cinci ani, astfel încât să avem localele, parlamentarele și prezidențialele în același an cu europenele.
- S-a mai vorbit și de renunțarea la alegerea directă a președintelui, dar aceasta n-ar fi o măsură bine primită de electorat, care dorește să decidă direct funcția supremă în stat. Și oricum, prin asta nu s-ar rezolva problema calendarului electoral (numărul de ani cu alegeri ar rămâne același).

Toate aceste soluții au marele dezavantaj că presupun modificarea Constituției, adică o sarcină enormă, politică și administrativă, ce nu poate fi dusă la bun sfârșit cu actualul raport de

forțe din Parlament. În tot cazul, ele trebuie avute în vedere și dezbătute, în perspectiva aceluia viitor neprecizat când vom fi în stare să amendăm Constituția. Până atunci, putem încerca limitarea pagubelor prin măsuri care necesită doar ceva responsabilitate și bun simț din partea conducerii principalelor partide politice, nu amendamente ale legii fundamentale.

- O separație mai clară a politicului de administrație, cu asigurarea stabilității reale a funcțiilor publice la nivel înalt; e cazul în special al secretarilor generali de ministere. Acești oameni trebuie să devină mai vizibili, să fie angajați în urma unor concursuri profesionale bine mediatizate (cu comisie externă) și să primească atribuții sporite în managementul financiar și de resurse umane al sectoarelor lor.
- Încheierea unor pacte naționale între partide, în urma unor dezbateri publice mediate de experți nealineați politic, pe teme cruciale de interes național (reforma pensiilor, calendarul de adoptare Euro), astfel încât să crească măcar parțial șansa de a avea politici stabile și convergente în ciuda ciclurilor electorale.

Fără o responsabilizare a partidelor, o renunțare la măști și ipocrizie și un viraj major în dinamica politică actuală, intervalul 2010-2020 va fi deceniul pierdut al României, adică o perioadă în care decalajul față de Europa nu se va reduce, ci se va mări. Iar acesta nu este deloc un preț inevitabil al democrației (alegerilor) ci o dovadă de proastă gestiune a acesteia. Că se poate întâmpla așa ceva, stă mărturie experiența altor state (sud-) europene după aderarea la Uniune.

Sorin Ioniță este director de cercetare la SAR

Romanian Academic Society (SAR)
61 Eminescu, Bucharest 2
tel/fax (4021) 211 1477
office@sar.org.ro
www.sar.org.ro